

Ангел Каралийчев

Вихрушка

Миналата есен отидох в она суров и сенчест край, за който народният певец нарежда, че зимно време ветровете духат силно и къртят дърветата, а лятно време овчарите свирят с тънки свирки чимширови и гаят самодивите. Бях уморен и душата ми жадуваше за влажното спокойствие на старата гора, за слънчевите планински поляни, за топлото димящо мляко, наоено от овцете, които се връщат в кошарата с напращели вимета. Цял ден ми пя като славей едно звънче, вързано за шията на катъра. Прехвърлихме много хълмове, възхождахме нагоре, слизахме надолу, додето най-сетне се сринахме по една стръмна камениста пътека. Рукнаха напреде ни камъните и заблъскаха манастирския зид. Катърът, задъхан от жажда, ускори крачките си и се втурна към шумливата река, нагази до колене, проточи черната си муцуна. Аз скочих на брега, смъкнах раницата и се упътих към двамата манастирски ратаи, застанали като стражи пред отворената врата. Небръснати, босоноги, с големи тояги, с ножове, набучени в поясите, те приличаха на разбойници, побягнали от дружината на атамана Кудияр, след като са пролели много християнска кръв, както разказва народният руски певец. Неохотно подадох ръка, изломотиха нещо като „добре дошъл“ и ми сториха път. Влязох в просторния манастирски двор, постлан с бели плочи, обрасъл с трева. Наоколо зееха като пещери стаите за гости и килиите на някогашните монаси. Стените бяха пропукани, една от стълбите се е провалила, само наивните образи, създадени от художника, който несръчно е шарил по стените, са свежи, сякаш боята им не е още засъхнала. Тръгнах към стгушената черквица, която приличаше на стара уморена птица с отпуснати криле. Бутнах мандалото. Вратата скръдна. След мене нахлу мека, жълта светлина и окъпа прашните икони на иконостаса, липовото разпятие, разтворило ръце с отчаяние. Пред сините гроздове на олтарната врата на една поличка видях наредени десетина пръстени чашки. Обърнах се към двамината космати архангели, които се бяха стъписали на вратата и ме наблюдаваха любопитно. Попитах какви са тия чашки.

– Чашки като чашки – отвърна единият. – В олтара има цял сандък от тях. Там са заключени и мощите на светите апостоли. Тука господине, е пустиня. Няма доктор, няма церач. Ако някой колибар слезе да поиска светена вода за болен човек, ние измиваме две-три ребра от костите на апостолите и му наливаме вода в една чашка. Апостолска вода като пие болният, ако му е писано да оздравее – минава му болестта, ако му е писано да умре – умира си човекът.

Надникнах в магерницата. Там един печенег – гол до кръста, с черна коса, с мънички мигащи очи, изпотен, бос – вадеше с лопата големи

напукани хлябове и ги хвърляше на земята. Беше напълнил цялата магерница.

– Кой ще яде този хляб?

Потният човек отвърна:

– Ние хляба го опекохме за дяда Вълчана.

– Какъв е този дядо Вълчан, дето изяда хляба на цял полк войници?

– Овчар е той, наш, манастирски. Загнездил се е вдън планината.

Ние му печем хляба. Да не мислиш, че този хляб е за един ден!

– А къде е игуменът?

– Игуменът е отсреща в килията – чете.

Изкачих се по една разкривена и скърцаща стълба. Почуках на вратата. Повторих, потретих. Никой не се обади. Погледнах през ключовата дупка. На една маса, хванал главата си с две ръце, седеше странен човек. Прошарена, разбъркана коса. Разпрано на рамото расо. Блуждаещи и помътнени очи. Тънки, жълти пръсти прелистят страниците на някаква дебела книга – 1000 страници. „Мъртвите сибирски полета“? „Декамерон“?

Запалената вошеница догаря. Дълбоко е потънал в друг свят. Бяха ме предупредили, че игуменът не е с всичкия си. Изпратен бил тука на заточение за някакъв тъмен грях. Когато ударих вратата още по-настойчиво, той махна с ръка и ми стори знак да вървя по дяволите.

Обърнах се назад и слязох по стълбата.

„Кой дявол ме прати в тоя провален манастир? Как ще прекарам нощта при двамата разбойници с ножовете и при тоя луд заточеник? Не е ли по-добре да се махна и да преспя някъде в гората? Цяла нощ ще ме гали шумът на дъбовите листа. Докато затворя очите си – ще ме гледат високите планински звезди.“

Слънцето клонеше надолу. Поръчах на ратаите да подслонят катъра и да не ме чакат. Мушнах в джоба си парче ката, срещу течението. Навлязох под стари клонести дървета с напукани кори и мъхови дънери. Минах покрай тъмнозелени полянки, поръсени с жълтурчета и розови богородички. Спомних си житието на далечния основател на манастира.

Когато доход тука, люде нямаше, а само зверове и дебри непроходими. Позаморих се, пих вода от реката, която скоро изтъня. Излязох на една чиста и широка поляна. Планинският вечерник огъваше високата трева. Откри се небето. Ето къде ще ношувам. Събрах сухи клонки. Накладох огън, набучих крехтината на един шиш и го завъртях над въглените. Откъснах дъбови листа и сложих върху тях горещите зачервени парчета.

– Хой, аз съм! – извика някой зад гърба ми.

Обърнах се.

– Кой си ти?

– Аз. Дядо Вълчан.

– Тъкмо навреме идваш. Къде ти е стадото? Сядай да хапнем!

– Проводих Найдена да закара овцете в кошарата, пък аз тръгнах да се поразшътам, дано намеря някоя гъба. Цяла торбичка набрах, много се възят пушините тъдява – рече старецът, наведе се, опря ръка върху тревата, изохка и седна. Загорял, с корясали ръце, разгърден, с чело, обелено от планинското слънце като картоф. Пое крехтината.

– Отколе не бях слагал в устата си блажинка – рече той и захвана сладко да дъвче.

Вечерта се измъкна от долината на реката и изпълзя нагоре. Първите звезди трепнаха като светулки над небосклона. Дядо Вълчан хвърли три гъби върху въглените.

– Чакай сега пък аз да те гостя с печени гъбки и малко сиренце.

Бръкна в торбата си, изкара захлупците. Но щом ги отвори, замахна с ръка и се удари по челото:

– Брей, я съм го изял, па съм забравил!

Засрами се и ме погледна виновно, като куче, което чака наказание от стопанина си.

– Къде ще нощуваш? – попита ме. – Ела ми на гости в кошарата. Ще ти подваря прясно мляко.

Пред кошарата ни посрещна едно огромно куче с високи стройни крака, ръждивосребриста козина, с остри уши и увиснала рунтава опашка. Като ме зърна, кучето думам Найдена не е куче, а същински вълк.

Старецът влезе в колибата, разрови огнището и намери два живи въглена. Изнесе ги в шъпа. Сложи ги на земята, затрупа ги с клечетак и почна да духа. Накладе огън пред колибата.

– Сядай сега до огъня, пък аз ще надоя мляко.

Подир вечеря узнах цялата история на дядо Вълчана. Дошъл е някъде от равнината. Една вихрушка – сладка и медена – го завъртяла, дигнала го към небето – бре тук, бре там, – додето паднал тука, в планинския пущинак.

– На три недели веднъж слизам в манастира за „предупки“. Найдена остава тук и ми варди овцете. Той ми е като син. Каквото му заръчам – слуша ме. Беше сляпо, когато го донесох преди четири години в кошарата. Намерих го в една вълча дупка при мъртвите му братчета. Скимти и маха с главица – само от живо. Претрепали някъде вълчицата. А

рожбите ѝ останали сираци и наченали да мрат. Само едничко беше останало. Нали е душица – домиля ми. Че си го взех и си го кръстих Найденчо. Научих го да лочи мляко от паницата. Сетне си го захраних с хляб. Никога не съм му давал месо. Подир година-две се отърси оня ми ти вълк – силен, хубавец. Кучетата бягат от него като ужилени, а вълците зиме грозно вият и се въртят около кошарата, но не смеят да влязат. Спя като заклан. Никой не ме буди. Нямам тревога в душата си. Той лежи въвн пред кошарата и пази. Ката ден му давам по един комат хляб и по една буца сирене. Като челяк си го гледам. Лани кога слязох в манастира, Станойко магерът ми дума: „Да го махнеш, дядо Вълчане, оня вълк, защото ще ти изтръшка някоя нощ стадото!“ Ти как мислиш, може ли моят Найден да стане пак вълк...

Когато легнахме:

– Аз туй стадо съм го обрекъл на манастира. Виждал ли си в някоя нива да стърчи самичко дърво? Наоколо няма нито пън, нито трън. Само сянката му се върти край него. Туй съм аз. Имах двама синове – паднаха на бойното поле. Стопанката ми отиде подир тях в земята от кахъри. Тогава ме дигна вихрушката. Продадох земицата си и купих овцете. Докарах ги тука. Наместих се в манастирската гора. Много ми хареса водата. Мирише на корени и здравец. Кладенчето е по-долу, на двадесет разкрача. До него сме утъпкали с Найдена пътечка... Дълго гледах небесния млечен път и звездите трептяха в Душата ми, гората шушнеше, искаше да ми каже нещо тайно. Заспах късно. Когато се пробудих, слънцето се беше дигнало високо. Кошарата – пуста. Дядо Вълчан ми оставил половин менче мляко и грудка сирене в захлупците. Ослушах се да чуя звънец, ала гората беше няма. Написах си очите с кладенчова вода и слязох към манастира.

* * *

Тази есен пак ме помами гласът на планината. Люшна се звънчето на катъра и уплашено запя по стръмните пътеки. В манастира заварих запустение. Двамината ратаи ограбили един поклонник на Димитровден и забягнали. Заточеникът лежи болен. Грозно зееха поломените врати на килиите. Цяла зима ги е блъскал вятърът. Покривът на лявото крило се беше провалил. Печенъгът, седнал на плочите, широко разкрячил крака, кърпеше гащите си с губерка. Поиска ми цигара и когато го попитах за дядо Вълчана:

– Не е добре. Стопи се туй лято. Няма да го бъде...

Тръгнах към кошарата. Додето стигна – планината тайнствено

зашумя и нощта залюля птичките в гнездата. Звездите мигаха над прибраното стадо. Дядо Вълчан ме срещна прегърбен, посърнал, с хлътнали очи. Стиснах разтрепераната му десница. Запушихме край огъня.

– Къде ти е Найден? – попитах го аз и обходих с очи кошарата. Стройния пастир на стадото го нямаше.

– Найдена бог да го прости – поклати глава прегърбеният човек и очите му се напълниха с бистри старешки сълзи.

– Почина ли?

– Не е починал, ами аз го утрепах. Влезе дяволът под кожата ми, взе ми ума и дигнах ръка. Сега ми стана ясно кой от двама ни е бил звяр.

– Че как тъй?

– Как ли? Ще ти кажа. Нали онзи проклетник, магерът, ми беше набил в главата да се вардя от Найдена, защото можел да се превърне рано или късно пак на вълк. Улових зимъс, че си купих една пушка. Десет овце отидоха за нея. Дигнах се една сутрин да ида в манастира за предупки. Беше навляял един сняг – до гърди. Нарамих си пушката и едвам разбих пъртината. Когато влязох в магерницата и отърсих снега от калпака – на прага се показа лудият калугер.

– Ти да махнеш – викна ми – она вълк от кошарата, защото нощес съм сънувал всичките ти овце издушени. Натъркаляни една до друга в кошарата, а снегът – окървавен!

Нищо не му рекох. Метнах на гръб торбата с хлябовете и си тръгнах. Къде постницата, гледам, насреща в снега се мотае Найден като пиян. Иде. Когато се наближихме – изтръпнах: муцуната, ушите му кървави и лапите му червени.

„Затрил ми е вълкът стадото! – мина една мисъл като светкавицата през ума ми. – Изял ми е душицата!“ Изгървах торбата. А Найден мяташе опашка и се мотаеше напреде ми окървавен. Тогава ми причерня пред очите, дигнах пушката си и – дан! дан! – с два куршума го повалях. Без да го погледна, търтих към кошарата. Стигнах тука, брате, И що да видя? Пред кошарата лежи един грамаден вълк като магаре, с прехапано гърло, а овцете – непокътнати. Към гората – кървави вълчи следи. Стана ми ясно: два вълка са нападнали кошарата и Найден ги е пресрещнал като опълченец. На единия прехапал гръкляна, а другият, наранен и преборен от Найдена, побягнал нагоре. Уморен от битката, моят Найден се спуснал да ме посрещне и да ми се похвали...

Сърцето ми се разкъса. Слязох при постницата, че го милвах, милвах... Сетне го нарамих на гръб и го донесох. Погребах го като човек

горе над колибата. Пътечка съм утъпкал до гроба му... Щом падне първата слана, ще сляза в манастира и ще предам овцете. Да ги земат – защо ми са? Усещам, че тази зима дядо господ ще ми прибере душата. Много ми домъчня за синовете, за соколите ми, и за добрата ми стопанка. От кои години ме чакат в земята...

Старецът млъкна. Аз дълго гледах звездите и мислех за оная вихрушка, която е грабнала дядо Вълчана, дигнала го е към небето и го сгромолясала в планината.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране: sir_Ivanhoe, август, 2007 г.
Разпознаване и последна редакция: NomaD, август, 2008 г.

Издание:

Ангел Каралийчев. Приказен свят. Том втори, 1982
Издателство „Български писател“, 1982

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9118>]